

**«Світ і Вітчизна» очима Петра Оссовського
(особливості побудови експозиції відділу Кіровоградського
обласного художнього музею-картинної галереї
Петра Оссовського «Світ і Вітчизна»)**

Петро Оссовський — яскравий представник реалістичного мистецтва II половини XX століття, народний художник СРСР, лауреат Державної премії СРСР, міжнародної премії ім. М. Шолохова, дійсний член Російської Академії мистецтв, один з основоположників «суворого стилю» в мистецтві, народився 18 травня 1925 року в с. Мала Виска на Кіровоградщині. У 1950 році закінчив Державний художній інститут імені В. І. Сурикова. З 1956 року є членом Спілки художників СРСР.

Твори Петра Оссовського знаходяться в Національному художньому музеї України, Київському національному музеї російського мистецтва, Донецькому обласному художньому музеї, Одеському обласному художньому музеї, Харківському художньому музеї, Кіровоградському обласному художньому музеї, Кіровоградському обласному краєзнавчому музеї, Національному художньому музеї Республіки Білорусь, Державній Третьяковській галереї, Державному Російському музеї та в інших музеях, галереях, приватних зібраннях України, Росії, а також в чисельних закордонних колекціях.

Петра Павловича відзначено численними міжнародними, державними, церковними, громадськими та іншими нагородами.

На початку 2000-х років Петро Павлович висловив побажання передати в дар малій батьківщині колекцію своїх творів за умови, що буде знайдене приміщення, в якому вони будуть експонуватися. Результатом тривалої та нелегкої роботи стало відкриття відділу Кіровоградського обласного художнього музею — картинної галереї Петра Оссовського «Світ і Вітчизна» 18 травня 2007 року у Міжнародний день музеїв та в день народження Петра Оссовського. Необхідно зазначити, що у 2007 році також були відкриті картинні

галереї Петра Оссовського в Російській Федерації «Псковські мотиви» (м. Псков, Псковський музей-заповідник) та «Пушкін і земля Псковська» (Пушкіногор'є, Пушкінський заповідник). У 2012 році була відкрита галерея творів художника «Ізборська палата» (м. Ізборськ, Псковська область Російської Федерації).

За словами майстра, його реалізм — образний. Узагальнення художнього образу, відмова від другорядних, неважливих деталей, лежить в основі всієї творчості Петра Павловича. В своїх полотнах художник створює узагальнюючий образ людей та природи. Узагальнення стосується і малюнку, і кольору.

Петро Павлович є неперевершеним майстром композиції, адже саме вона є наріжним каменем його творчості. Ще одна важлива риса творчості художника — створення картин серіями, що свідчить про глибину розкриття певної теми. Картини народжувалися не поодиночі. Художник вже в ескізі бачив, як полотна будуть розташовані в експозиції, яке смислове навантаження відводиться кожному з них та яке враження вони в комплексі будуть справляти на глядача. Глибина задуму — в основі кожного полотна митця, а ідея — головна рушійна сила його творчості.

Образний реалізм Петра Оссовського не з'явився сам по собі, а є результатом розвитку традицій російського реалістичного мистецтва. Він не схожий на реалізм XVIII–XIX ст., на сучасний фото реалізм, він навіть не вписується в рамки соцреалізму, в яких змушені були творити більшість сучасників Оссовського. Реалізм Петра Оссовського, що знайшов своє вираження в суворому стилі, якнайкраще розкриває «суворий» образ свого часу. Не випадково одна з персональних виставок Оссовського, що проходила у 2006 році в Російському музеї в Санкт-Петербурзі, отримала назву «Мое XX століття».

Час, який стрімко несеться вперед, не залишає людині можливості заглиблюватись у деталі, яких так багато в картинах старих майстрів. Зміни життя є глобальними. Людина виглядає маленькою та незначущою у порівнянні з величиною сучасних багатоповерхівок, міццю техніки. Технічний прогрес породжує нову «сувору» естетику. Чи не тому так виразно та переконливо відображено людей праці в картинах «Бетонщиця» (1965), «Бригадир» (1965),

«Бульдозеристи» (1965), «Будівники Байкальського тунелю БАМу» (1980) та ін.

Проте «суворий стиль» — не лише спосіб відображення часу, в який випало жити митцю. Це засіб загострення уваги глядача на головній ідеї картини, спосіб постановки глобальних, загальнолюдських проблем. Не менш переконливими в даному контексті є картини «Дорога до храму» (1997), «Білі храми Пскова» (1987), «Набат» (2007), «Інокиня» (2000) та ін.

Тема духовності — одна з провідних в творчості Осовського. Суворий стиль в роботах даної тематики набуває іншої якості. За допомогою узагальнення він стилістично наближає зображення до ікони.

Ідея національного різноманіття та національної єдності якнайкраще виражена в експозиції картинної галереї Петра Осовського «Світ і Вітчизна», що була відкрита 18 травня 2007 року.

Творче життя Осовського склалося таким чином, що протягом багатьох років він мав можливість відвідати багато країн світу. І в кожній країні він малював.

Галерея «Світ і Вітчизна» стала гордістю музейної експозиції. І не лише тому, що в ній представлені одні з провідних живописних циклів видатного художника-земляка. А й тому, що галерея являє собою цілісний витвір мистецтва, оскільки все в ній створено за проектом самого автора. Художником розроблено дизайн приміщення.

Експозиції усіх своїх виставок Петро Осовський будує сам. І саме експозиція відіграє велику роль у розумінні творчості митця. Такий метод роботи набуває великого значення, оскільки картини художника створюються не окремо одна від одної, а цілими серіями.

Експозицію картинної галереї «Світ і Вітчизна» Петро Павлович побудував сам. За планом приміщення він розрахував, в якому залі, на якій стіні будуть розташовані ті чи інші серії картин. По електронній пошті схеми розташування картин були переслані з Москви до Кіровограду. І тут його задум втілювався в життя співробітниками музею.

Галерея є органічним світом, створеним самим художником.

Тут все продумано до дрібниць. Стіни пофарбовано в колір слонової кістки. За ідеєю, яку запропонував Петро Павлович, система освітлення побудована таким чином, що світло ліхтарів направлене не на полотна безпосередньо, воно віддзеркалене від білої стелі. Навіть анотації, текст яких написаний самим П. Осовським, за кольоровою гаммою відповідає загальному оформленню галереї. В цих текстах автор не менш виразно, ніж за допомогою фарб, яскраво та лаконічно висловив свої враження від перебування в тій чи іншій країні.

За задумом автора серії картин «Чехія», «Словаччина», «Болгарія», «Польща», «Куба», «Мексика» символізують собою Світ. Вітчизну уособлюють серії картин, присвячені Україні та Росії. Адже на Україні художник народився, а в Росії прожив майже все життя.

Експозиція галереї, що будувалась за ескізами художника, складається з трьох невеликих залів. У першому представлені серії картин «Чехія», «Словаччина» та «Болгарія». Серії «Чехія» та «Словаччина» розташовані в одному експозиційному комплексі, що символізує спільну історію цих країн. Серія «Болгарія» — найбільша в галереї. Це свідчення особливої любові, яку відчуває художник до цієї країни. До цієї серії входить триптих «Пам'яті героїв Шипки» (1984). Цей триптих Осовський присвятив своєму діду, солдату російської армії Владиславу Івановичу Осовському, який народився у 1846 році на Україні, воював у російсько-турецькій війні 1877–1878 років, а після її закінчення залишився жити в Малій Висці, де і з'явився на світ у 1925 році Петро Павлович Осовський.

В кожній серії картин художник відображає особливості природи та людей з великою мірою узагальнення та влучною точністю, відображаючи характерні особливості національного колориту. В його картинах — чеський рибалка не просто портрет конкретної людини, він уособлює характерні риси представника чеської нації. Це стосується і інших портретів автора.

Кольорова гама полотен — не просто відображення настрою художника. Це результат уважних спостережень.

Ось як сам автор пише про свою працю:

«Кожна слов'янська країна має свій характер, як по кольору, так і по формі, і спирається на традиції в народному мистецтві. Там,

де народ виразив себе, те, що пройшло випробування часом і залишилось як духовне надбання, визначає його неповторні особливості. Народна душа — це тонкий і чуттєвий інструмент, чудово розуміючий, які можливості дає багатюща природна скарбниця. Невідомі майстри, захоплюючись та надихаючись природою, створювали шедеври краси і сформували смак народу. Культура краси в і оточуючій дійсності. Якщо в Словаччині її народні кольори будуються на цегляно-червоних, білих і золотих кольорах в поєднанні з тепло-зеленими, в Чехії — більш холодні, трохи суворі, похмурі темно-червоні, у поєднанні з синє-сіро-зеленими кольорами, при обов'язковій присутності жовтого, то в Болгарії переважають, звичайно, кольори коричневі з найрізноманітнішими відтінками. Тут дуже велика різноманітність цих відтінків, від охристо-золотих, до темно-коричневих у поєднанні з глибоким синім. Обличчя слов'ян — болгар, смугляві і гарні по малюнку, зовсім інші, ніж у Чехії і Словаччині. Білу, до сині, шкіру обличчя тут не побачиш. Південне сонце робить свою справу. Взагалі, для болгар характерний смак до теплих фарб — густих і сильних».

У другому залі представлені серії картин «Україна», «Польща» та «Сказання про Байкал». За задумом автора серії картин, присвячені Росії та Україні розташовані одна навпроти іншої, що об'єднує дві батьківщини художника. Серія «Польща» також не випадково представлена саме в цьому центральному залі, адже поїздка саме до цієї країни спонукала Осовського, що має польське коріння, до вивчення свого родоводу.

У третьому залі, що отримав назву «Латиноамериканський», представлені серії картин «Куба» та «Мексика» — дві яскраві сторінки у творчій біографії Осовського.

В рамках вищезазначених серій також виділяється серія «Слов'янські портрети». Про працю художника неможливо сказати більш точно, ніж висловився сам Осовський:

«Так, відкриваючи характерні барви Болгарії, Чехії і Словаччини, вивчаючи тип, який складався століттями і жіночих, і чоловічих облич, в малюнках і етюдах з натури, копіюючи середньовічні скульптури, я поступово осягав колорит і неповторну красу кожної слов'янської країни...

Це лише спроба відбити характерні особливості пейзажу слов'янських земель і представників народів цих країн, гідних дійсно королівського зображення».

Варто відзначити, що окрім галереї у Кіровограді в 2007 році також були відкриті галереї творів художника в Пскові та в Пушкіногор'ї. Проте саме галерея «Світ і Вітчизна», за свідченням самого автора, є найкращою і за тематикою представлених картин, і за рівнем технічного оснащення.